

crkva u svijetu

PRILOZI

STAROSLAVENSKI I NARODNI JEZICI NA SABORU

(Intervent u koncilskoj dvorani bazilike sv. Petra u Rimu na plenarnoj sjednici 24. listopada 1962. u vezi sa Shemom o sv. liturgiji, gl. I, čl. 24)

Frane Franić

Razlog ovoga moga kratkog interventa jest više nego tisućgodišnje postojanje staroslavenskog jezika u zapadno-rimskoj liturgiji u nekim biskupijama južne Hrvatske, koje su smještene uz Jadransko more, u današnjoj Jugoslaviji.

U 24. članku ove sheme, u prvoj glavi, kaže se: »Neka se sačuva uporaba latinskog jezika u zapadnoj liturgiji.« Ali u gore spomenutim biskupijama, koje se bez ikakve sumnje nalaze na Zapadu, iako na njegovim granicama, privatne i svečane mise u cijelosti se na staroslavenskom jeziku prikazuju Bogu Ocu, na pravom i vlastitom rimskom obredu.

Riječi dakle gore naznačenog 24. članka ove glave mogu se možda od nekoga protumačiti na štetu ove više nego tisućgodišnje uporabe staroslavenskog jezika u rimskoj liturgiji. Naime, ovaj je jezik u rimskom obredu tijekom stoljeća imao prilično mnogo neprijatelja već od vremena naših slavenskih apostola svetih Ćirila i Metodija, ponajviše, kako skromno mislim, zbog političkih razloga, protiv kojih je neprijatelja Sveta Rimski Stolica uvijek štitila i staroslavenski jezik i svećenike koji su se tim jezikom služili u zapadno-rimskom obredu. Tako je papa Hadrijan II. u IX. stoljeću zaštitio svete apostole Ćirila i Metodija protiv germanskih biskupa davši im dopuštenje prikazivanja misne žrtve i dijeljenja sakramenata na slavenskom jeziku. Isto su učinili npr. papa Ivan VIII. i Inocent IV, koji je dne 29. ožujka godine 1248, razmotrivši pravni naslov prastarog običaja staroslavenskog jezika u liturgiji, Filipu, senjskom biskupu, pisao: »Pošto smo pažljivo razmotrili da je govor stvari,

a ne stvar govoru podložna, podjelujemo ti snagom ovog pisma traženo dopuštenje.« (L. Jelić, *Fontes historiae Liturgiae glagolitae-Romanae XIV saeculi*, Veglac 1906, p. 9).

Da izostavimo druge dokumente s obzirom na pitanje staroslavenskog jezika naglašavamo samo jedno: staroslavenski misal iz godine 1929, odobren od Kongregacije obreda, tiskan u Vatikanu ne više glagoljskim slovima nego latinskim, jer su latinska slova lakša za čitanje nego glagoljska. Taj prijepis s glagoljskih na latinska slova bio je dopušten u prilog staroslavenskog jezika.

U staroslavenskim ili glagoljskim biskupijama, koje sam već naznačio, sakramenti su se kroz stoljeća dijelili na govornom hrvatskom jeziku, ne izuzimajući sakramentalne forme; ta je uporaba proširena na sve hrvatske biskupije dekretom Sv. kongregacije obreda 1925. godine.

Promatrajući dakle sve to ponizno i žarko molim Sveti koncil, da se tekstu 24. članka prve glave, nakon 11. crte doda bilješka, da namjera Koncila po ovom nije potisnuti staroslavenski jezik u zapadno-rimskoj liturgiji, ili nešto slično. Takvom odredbom ohrabrit ćemo hrvatski narod, koji je dostojan takvog ohrabrenja zbog svoje gotovo poslovične odanosti prema Kristovu namjesniku na zemlji i zbog svoje nepobjedive katoličke vjere, radi koje je više puta nazvan »predziđe kršćanstva«. Ne mogu vjerovati da Koncil želi, po ovim citiranim riječima 24. članka, oštetiti narod koji se danas nalazi u vrlo velikim poteškoćama za očuvanje i ispovijedanje svoje vjere. Nećemo li radije ovaj narod tako vjeran Petrovim nasljednicima zatraženom odlukom ohrabriti?

Osim toga takvom ćemo odlukom iskazati čast odijeljenoj slavenskoj pravoslavnoj braći. Naime, ovaj isti jezik svetih Ćirila i Metodija sačuvan je do današnjeg dana u bizantinsko-slavenskoj liturgiji i u rimskoj liturgiji na Zapadu u više biskupija južne Hrvatske, kako sam već rekao. Stoga će odijeljeni pravoslavni Slaveni razumjeti koliko poštovanje ekumenski koncil iskazuje njihovu jeziku, ako se taj isti jezik ne nalazi samo u istočnoj liturgiji sjedinjenih katolika, nego također i u liturgiji zapadnih katolika.

I ne zaboravimo riječi vrhovnog svećenika Ivana XXIII, koji je istoga dana kojeg je potpisao konstituciju *Veterum sapientiae* u ovom hramu, u poslijepodnevnim satima, u govoru rimskom kleru uzvišenim riječima veličao ljepotu staroslavenskog jezika.

Također izražavam najdublju zahvalnost u ime svoje i osam biskupa prisutnih u ovoj koncilskoj dvorani, koji se u rimskoj liturgiji služe staroslavenskim ili glagoljskim jezikom, Uzoritom kardinalu Eugenu Tisserantu, koji je prije nekoliko dana, u raspravi o 24. članku ove glave, vrlo jasnim povijesnim argumentima dokazao, da nije samo latinski jezik, nego također i staroslavenski jezik poradi svoje više nego tisućgodišnje zakonite uporabe liturgijski jezik zapadno-rimskog obreda.

Ukratko dodajem, da mi biskupi koji se služimo staroslavenskim jezikom, kao i naši svećenici, poznajemo također i latinski jezik na kojemu molimo časoslov. Latinski jezik, prema našem skromnom mišljenju, treba

ostati službeni jezik Crkve, za opće sabore, za dopisivanje sa Svetom Stolicom, za mise koje se imaju slaviti u različitim međunarodnim skupovima, a također i za privatne mise, ako se slave izvan vlastite domovine, na putovanjima. Naime, u određivanju liturgijskog jezika treba gledati jedino na pastoralne razloge. Kao što nacionalni jezici, na žalost, mogu biti sredstvo odnarođivanja, slično tako može biti i latinski jezik, barem u nekim slučajevima, kako nas npr. uči povijest svetih Ćirila i Metodija i njihovih učenika. Možda se netko može začuditi, ali iz povijesti jezika naših slavenskih apostola jasno se očituje, da je Sveta Stolica, tj. Vrhovni svećenici i Svete kongregacije Obreda i Svetog oficija, uvijek bila naklonjenija staroslavenskom jeziku nego mnogi biskupi. Tu sam činjenicu, iskreno govorim, također na ovom Koncilu dobro opazio. Dok je naime Sv. oficij, u ovim posljednjim vremenima, raznim narodima na Istoku i na Zapadu podjeljivao dosta velike povlastice u rimskoj liturgiji s obzirom na uporabu govornog jezika, neki presvijetli govornici takvu naklonost prema govornim narodnim jezicima ipak nisu baš pokazali.

Slijedeći dakle stope apostola slavenskih naroda, koji su po narodnosti bili Grci, skromno mislim da se ne trebamo bojati uvoditi žive jezike u liturgiju, naravno pod isključivom vlašću Svete Stolice, pomalo i umjereno idući naprijed, jer narod koji prima uporabu, barem umjerenu, svoga jezika u liturgiji, veću će ljubav iskazivati Svetoj Stolici, što je najjači vez jedinstva za mistično tijelo Kristovo.

Na kraju se usuđujemo predložiti: Ako se Uzoritom Predsjedništvu Koncila sviđa, veoma rado bi jedan od nas osam biskupa ovdje prisutnih, koji se služimo staroslavenskim jezikom u rimskom obredu, mogao slaviti jednu misu na početku neke sjednice, da se tako ocima pruži prigoda prisustvovanja žrtvi svete mise po rimskom obredu na staroslavenskom jeziku.*

●
* Saborski oci su aplauzom prihvatili prijedlog, pa smo izabrali msgra Arnerića, zbog njegova zvonkog glasa, da reče tu misu, koja je služena nekoliko dana nakon ovog interventa. (Ovaj tekst je s latinskog preveo dr. Mile Vidović.)